

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Основная общеобразовательная школа с. Шанчы Чаа-Хольского
кожууна Республики Тыва»

УТВЕРЖДЕН
приказом директора
МБОУ ООШ с. Шанчы
Канзываа О.О/
Приказ № 31 от « 1 » сентября 2023 г.

Рабочая программа

Наименование учебного предмета Родной язык

Класс 8

Учитель Сундур Аиша Аишовна

Срок реализации программы, учебный год 2023-2024 уч.год

Количество часов по учебному плану: в неделю 2, в год 68 ч.

Учебник С.М. Куулар, Л.П. Ооржак, Ш.Ш. Оюн, Ч.А. Сары-
лар. Тыва ды, 8 класс. Кызыл - 2023

Рабочую программу составил(а) Сундур

Тайылбыр бижик

1. Ажылчын программаны 2023-2024 өөредилге чылында Тыва Республиканың ниити өөредилгезинин күрүне стандартының национал-девискээр кезээнге дүүштүр Күрүнениң чаартынган Федералдыг өөредилге стандарттарының негелделери-биле тургускан.

2. Ажылчын программаны 8-ки класска тыва дылды өөредир чижек

Программанынгадаянган. 2022ч.

3. 1. М.Д.Биче-оол, Д.А.Монгуш, М.В.Бавуу-Сюрюн, А.К.Ойдан-оол. Тыва дыл, 8-9 класс. Ниити өөредилге черлеринге өөредилге ному - Кызыл – 2001, 2006.

3. 2. Д.А.Монгуш, М.В.Бавуу-Сюрюн, Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек, М.Н.Ооржак, 2018ч. Е.М.Куулар, Л.Х.Ооржак, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар. 2023ч.(парлалгада) ООО Изд «Офсет»

Өөредилге программанын 68 шакка тургускан.

Амгы үеде тыва дыл Тыва республиканың күрүне дылы болбушаан, тыва чоннуң төрөөн дылы бооп чоруур. Өөреникчилерни дылга өөредири оларның долгандыр турар бойдуска болгаш ниитилелге хамаарылгазын база үзел бодалдарын хевирлээр. Оон аңгыда төрөөн дыл эртеми уругларның логиктиг боданышкынын, дыл-домаан сайзырадыр.

Өөредилге программаны болгаш өөредилге номнары өөреникчилерге теоретиктиг, практиктиг билиглерни дамчыдарының кол принциптери, методтары, аргалары-биле харылзаалыг. Тыва дыл кичээлдеринге хереглээр сөзүглелдер, өөредилге номнарында бердинген мергежилгелерниң сөзүглелдери чечен чогаалдардан алдынгылаан.

5-9 класстарга төрөөн дыл курузу 1-4 класстарга өөренип эрткен чүүлдерниң дорт уланчызы болур. Ынчангаш башкы өөреникчилерниң эге класстарга төрөөн дылга чүнү эрткенин, кандыг мергежилдер болгаш чаңчылдар чедип алганын эки билир ужурулут.

Тыва дылды өөрелиринин сорулгалары:

- хамааты мөзү-шынар болгаш төрөөн чурттунга ынак болурунга кижизидер, төрөөн дылынга ынак, төрөөн дылын чүдүлге-сүзүглелин үнелээри дег медресеп билиринге, чугаалажып билиринге болгаш төрөөн дылынга даянып тургаш, өске-даа эртемнерни чедиишкинниг билип албышаан, долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус дугайында билиглерин калбартыр;

- угаан-бодалын болгаш дыл-домаан сайзырадыр, медреселдиг, литературлуг дылдың нормаларын ажыглап тургаш хостуг чугаалажып, бодунуң бодалын шын чугаалап билиринге чаңчыктырар;

- тыва дылдың билиглерин шингээди алыр, номчаан болгаш дыңнаан чүүлүнүң кол бодалын илереди билир;

- уругларның сөс-домаан байыдар болгаш грамматиканың өске-даа хевирлерин чугаа домаанга ажыглап шыдаар;

- шингээди алган аргаларын болгаш билиглерин херек кырында амыдыралга ажыглаары.

Школага тыва дылды башкылаарының сорулгалары:

- өөреникчилерге лексика, фонетика, сөс чогаадылгазы, грамматика (морфология болгаш синтаксис), стилистика аймаандан тодаргай билиглерни бээр, алган билиглерни практика кырынга ажыглап билириниң мергежилдерин болгаш чаңчылдарын хевирлээр;

- шын бижиириниң болгаш бижик демдектерин салырынын быжыг чаңчылдарын бээр;

- теория талазы-биле алган билиглеринге даянып, программа негелдезинге дүүштүр боттарынының аас болгаш бижимел-биле харылзаалыг илеридиниң мергежилдери-биле чепсеглээр;

- өөреникчилерни литературлуг дылдың нормаларына чаңчыктырар, оларның сөс курлавырын байыдар болгаш чугаазының культуразын бедидер;
- өөреникчилерниң ниитилел амыдыралына дылдың ужур-дузазының, хөгжүлдезиниң дугайында база тыва дылдың өске дылдарның аразында туружунуң дугайында бөдүүн билиглери-биле таныштырар;
- оларның логиктиг боданыышкын болгаш чугаазын сайзырадыр;
- төрөөн дылына камныг болгаш хандыкшылдыг болурунга кижизидер, дылдың байлаан шингээди алырына өөреникчилерниң сонургалын күштелдирер;
- өөреникчилерни патриотзмниң болгаш интернационализмниң ёзузунга кижизидер, оларның материалсчи үзел-бодалдарын хевирлээр;
- ном болгаш билиглерниң өске-даа үндезиннери-биле ажылдаарына өөреникчилерни чаңчыктырар;
- өөреникчилерни боттары боданып өөрениринге чаңчыктырар;
- шын, медреселдиг, аянныг номчуурунуң мергежилдерин сайзырадыр;
- төрөөн дыл кичээлдерин өөреникчилерниң мөзү-шынар, күш-ажыл болгаш эстетика талазы-биле кижизидилгезин боттандыраарына бүрүнү- биле ажыглаар;

- өөреникчилерни харыысалгалыг болурунга, өөредилгениң болгаш күш-ажылдың сагыл-чурумун сагыырына кижизидер.

Тыва дыл башкылаарының кол ажыл угланыышкыны:

1. Өөреникчилерни медреселдии-биле шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарына өөредири;
2. Оларга төрөөн дыл болгаш чогаал талазы-биле эге билиглерни бээри;
3. Өөреникчилерни ном-биле ажылдаарына чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонургалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлдүүн хайныктырары;
4. Өөреникчилерниң мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизидери;
5. Өөренип таныыр чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлап билиринге чаңчыктырары.

Материал-техниктиг болгаш информация-техниктиг хандырылгазы

Уругларның шингээдикчи болгаш чогаадыкчы чоруун сайзырадырының шиитпирлээри-биле янзы-бүрү дидактиктиг, информациялыг материалдарны (энциклопедиялар, словарьлар, Интернет-ресурстар) дээш өске-даа материалдарны ажыглаарын сүмелээр.

Календарь-тематиктиг планнаашкын. 8 класс

	Кичээлдин темазы	Шагы	План	Факт
1	Дыл дугайында ниити билиглер	1	06.09	
2	Торээн дылдарны камгалап, кадагалаары	1	08.09	
3	Тыва дыл болгаш улустун аас чогаалы	1	13.09	
4	Тыва дыл-чечен чогаалдын дылы	1	15.09	
5	Чечен чогаал стили	1	20.09	
6	7 класска ооренген чуулдеринге катаптаашкын. Кылыг созу	1	22.09	
7	Наречие. Отгунуг состер	1	27.09	
8	Дузалал чугаа кезектери	1	29.09	
9	Чогаадыг "Мээн суурум"	1	04.10	
10	Частырыглар-биле ажил	1	06.10	
11	Созуглел	1	11.10	
12	Синтаксис.Сос каттыжыышкыны	1	13.10	
13	Сос каттыжыышкыннарынын озек созунун аайы- биле болуктери	1	18.10	
14	Сос каттыжыышкыннарынын холбаалары. Башкарылга холбаазы	1	20.10	
15	Хыналда диктант	1	25.10	
16	Частырыглар-биле ажил	1	27.10	
17	Хамааржылга холбаазы Каттыжылга холбаазы	1	08.11	
18	Сос каттыжыышкыннарынын синтаксистиг сайгарылгазы.Катаптаашкын	1	10.11	
19	Бодуун домак дугайында билиг	1	15.11	
20	Ийи составтыг домактар	1	17.11	
21	Кол сос.Оон илереттинери.Кол состун коргузукчулери	1	22.11	
22	Соглекчи.Оон илереттинери	1	24.11	
23	Соглекчинин хевирлери. Кылыг состуг соглекчилер	1	29.11	
24	Составтыг ат состуг соглекчилер	1	01.12	
25	Кол сос биле соглекчинин аразынга тире	1	06.12	
26	Соглекчинин составында модальдыг состер	1	08.12	
27	Домактын ийиги черге кижигуннери	1	13.12	
28	Немелде.Дорт болгаш доора немелделер, оларнын илереттинери	1	15.12	
29	Тодарадылга.Оон илереттинери. Капсырылга дугайында билиг	1	20.12	
30	Байдалдар. Оларнын утка аайы-биле болуктери	1	22.12	
31	Эдертиг	1	27.12	
32	Частырыглар-биле ажил	1	29.12	
33	Уенин байдалы.Оон илереттинери	1	10.01	
34	Кылдыныг аргазынын, туруштун байдалдары,	1	12.01	

	оларнын илереттинери			
35	Чылдагааннын, сорулганын байдалдары, оларнын илереттинери	1	17.01	
36	Хемчегнин байдалы, оон илереттинери	1	19.01	
37	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар	1	24.01	
38	Чангыс составтыг домактар дугайында билиг. Ат домаа	1	26.01	
39	Тодаргай арынныг домак. Тодаргай эвес арынныг домак.	1	31.01	
40	Ниити арынныг домактар. Арын чок домактар	1	02.02	
41	Чангыс составтыг бодуун домактарнын созуглелдерге ажыглалы	1	07.02	
42	Чангыс составтыг домактарнын синтаксистиг сайгарылгазы	1	09.02	
43	Долу болгаш долу эвес домактар дугайында билиг. Домак сосстер	1	14.02	
44	Нарынчылтынган домактар дугайында билиг	1	16.02	
45	Домактын чангыс аймак кежигуннер дузазы-биле нарынчылтыннары	1	21.02	
46	Чангыс аймак кежигуннернин илереттинери	1	28.02	
47	Чангыс аймак кежигуннернин холбажыр аргалары	1	01.03	
48	Чангыс аймак кежигуннерге бижик демдектери	1	06.03	
49	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактарга туннекчи сосстер болгаш оларга бижик демдектери	1	13.03	
50	Чангыс аймак болгаш чангыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери. Тускайлаан кежигуннуг домактар, оларнын ужур-дузазы	1	15.03	
51	Хыналда диктант	1	20.03	
52	Частырыглар-биле ажыл	1	22.03	
53	Причастиелиг болуглелдер-биле илереттинген делгеренгей тодарадылгалар-биле домактын нарынчылтыннары	1	03.04	
54	Причастиелиг болуглелдер-биле илереттинген делгеренгей байдал-биле домактын нарынчылтыннары. Домактын делгеренгей кежигуннер-биле нарынчылтыннары	1	05.04	
55	Деепричасиелиг болуглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигуннер-биле домактын нарынчылтыннары	1	10.04	
56	Деепричасиелиг болуглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигуннерлиг домактарга бижик демдектери	1	12.04	

57	Деепричасиелиг болуглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигуннер-биле домактын нарынчыттынары	1	17.04	
58	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар. Домактын адалгалар-биле нарынчыттынары	1	19.04	
59	Адалгалыг домактарга бижик демдектери	1	24.04	
60	Кирилде состер болгаш кирилде домактар дугайында билиг	1	26.04	
61	Домактын кирилде состер болгаш кирилде домактар-биле нарынчыттынары, оларга бижик демдектери	1	01.05	
62	Нарынчыттыгана домактарнын созуглел тургузарынга ужур-дузазы	1	08.05	
63	Нарынчыттыгана домактарнын синтаксистиг сайгарылгазы	1	15.05	
64	Катаптаашкын	1	17.05	
65	Чангыс кижинин чугаазынын янзылары. Тоожуушкун. Чурумал	1	22.05	
66	Угаап-боданыышкын. Диалог болгаш чугаа культуразы	1	24.05	
67	Хыналда ажыл	1	29.05	
68	Частырыглар-биле ажыл	1	31.05	

